UMUR

TÜSTAV
ARŞİVİ
Umur Coşkun
Bağışı

SİYASAL BİLGİLER FAKÜLLESİ
ÖĞRENCİ DERNEĞİ

Yeni Sömürgecilik

TÜSTAV

Bu yazı, Kutlay EBİRİ tarafından hazırlanmıştır.

TÜSTAV

SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ
ÖĞRENCİ DERNEĞİ YAYINLARI
Sayı : 3

SER Matbaası — Ankara

ÖNSÖZ

Size sunduğumuz bu küçük kitapçık, kapitalist üretim biçiminin bugün aldığı şeklin, dünya çapındaki özelliklerini anlatıyor. Bilindiği gibi, kapitalizm, tekelci hale geldikten sonra, kendi içindeki ve dışındaki gelişmelere uygun olarak yöntemlerini değiştirmek ihtiyacını sık sık duymuştur. Ama temel aynı kalmıştır. Fabrikaların, petrol kuyularının, yüksek fırınların bankaların ve ticarethanelerin sahibi olan dar bir sermayedar sınıfın, buralarda kol ve kafa emeği harcıyarak çalışan kişilerin yarattıkları ürünlere el koyması; bütün bir toplumun, hattâ bütün bir dünyanın hep birlikte yaptığı üretimin meyvalarının küçük bir azınlık tarafından toplanması.

Tekelci kapitalizmin, hayatta kalabilmek için, iki yanlı bir eyleme girişmesi zorunludur: Bir yandan kendi düzeni içinde emekçilerin iktidara yönelmesini önlemek, bir yandan da sömürge sistemi içine soktuğu yeryüzünün dört bir yanındaki halkların bu sistemden kopmalarını engellemek.

Bu kitapçık, önce tekelci kapitalizmin ilk dönemlerinden söz ediyor, sonra da sömürgeleşmenin günümüzdeki biçimini ele alıyor. Yazıda, «emperyalizm» ve «tekelci kapitalizm» sözleri aynı anlamlı olarak kullanılmıştır. Aslında «emperyalizm» sözünün karşılaştığı bazı güçlükler vardır. Bunların başında, emperyalizmin kapitalizmden ayrılabilecek bir kategori olduğu iddiası gelir. Metin içinde göreceğimiz gibi, emperyalizm kapitalizmin bir belirli aşamasında ortaya çıkan «yayılmacı» özelliğe verilen addır. Kapitalizmin bu aşamasından önce de, sömürgecilik, koloniçilik anlamında varolmuş; saldırganlığın bütün unsurlarını taşımıştır. Fakat Romalıların, Şarlman'ın, ya da tüccar Portekizlilerin sömürgeciliğini, Amerikan emperyalizmi ile bir tutmaya imkân yoktur. Öte yandan, öz dâvasını Türk halkına benimsetebilmenin koşullarından biri, sorunları anlaşılır bir dille anlatmak-

tır. Bize öyle geliyor ki, «yeni sömürgecilik» sözü bu iş için biçilmiş bir kaftandır. Hem olayın çağdaşlığını anlatmakta, hem de verilmek istenen değer yargısını içinde taşımaktadır. Yalnız, bu sözün «emperyalizm»'in her kullanıldığı yerde kullanılmıyacağı da açıktır. Yeni sömürgecilik bir düzenin adıdır.; oysa emperyalizm yada tekelci kapitalizm bu düzenin içindeki sömürücü tarafın kendi sistemidir. Sömürülen tarafın, iç düzeni farklı olabilir, fakat bir bütün olarak sömürülen geri ülkeler, yeni sömürgecilik sisteminin içindedirler.

TÜSTAV

YENİ SÖMÜRGECİLİĞİN DOĞUŞU

Tekelci kapitalizm neden yayılmacıdır?

Kapitalist üretim biçimlerinin ortaya çıkışı sırasında dayandığı temel ilkelerden birisi «rekabet» yani teşebbüslerin, kârlarını âzamileştirmek amacıyla diğer teşebbüslerle yarışma serbestliğidir. Ama bu yarışma serbestliği teşebbüslerin genişlemesini ve tekelci bir nitelik kazanmalarını zorunlu kılmış, böylece rekabet rekabeti öldürmüştür.

Tekeller yüksek fiyatla satış yapmak ve geniş pazarları elde tutmak amacıyla meydana gelir. Geniş çapta üretim yaparak maliyeti düşürmek ancak geniş pazarlarda egemenlik kurarak olabilecek bir şeydir. Ayrıca bu geniş çaplı üretimin gerektirdiği hammaddelerin sağlanması da, hammadde pazarlarında egemen olmayı gerektirir.

Bu yüzden tekelci kapitalizm yayılmak zorundadır ve temel özelliği de yayılmacılık, yani emperyalizmdir.

İlk yöntem : Askeri işgal

«Yayılmacılık» özelliği aynı kalmak üzere, tekelci kapitalizm, doğuşundan bu yana sürekli olarak dış görünüşünü, yöntemlerini ve silâhlarını değiştirmek zorunda kaldı. Sistemin bugüne dek hayatta kalabilmesi de buna bağlıydı.

Tekelci kapitalizm, ilk dönemde, askeri işgal yoluyla egemenlik kurmuştu. Ondokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde bütün geri bölgeler sömürgeleştirilmiş, Birinci Dünya Savaşı, bu sömürgelerin tekelci kapitalist ülkeler arasında yeniden paylaşımını sağlıyacak bir patlama olmuştu.

Ama büyük savaşın sonunda yer alan olaylar, tekelci kapitalizmin yöntemlerinde değişiklik yapmayı zorunlu kıldı. 1917 Sovyet devrimi, tekelci kapitalizmin yayılmasına karşı çıkan bir direnç noktası oluyordu. Öte yandan, 1919 da başlayan Anadolu ihtilâli de, tekelci kapitalizmin askeri işgal yöntemine karşı, ulusal bir kurtuluş savaşının başarı kazanabileceğini gösteriyordu.

Tekelci kapitalizm, artık yöntemini değiştirmek zorundaydı.

Tekelci kapitalizm kâbus görüyor

Tekelci kapitalizm, savaş sonrasında kendisini kolay kolay toparlıyamadı. Sistem zayıf olduğu yerlerde içindeki baskıcı karakterini dışa vurdu; Portekiz ve İtalya'da faşist rejimler kuruldu. Başka bir deyişle, burjuva sınıfının işçi sınıfı üzerindeki baskısı, elle tutulur, gözle görülür hale geldi.

1929 da geçirdiği büyük iktisâdi bunalımdan sonra, tekelci kapitalizm önemli tedbirler aldı. Devletin iktisâdî hayata karışması ve işçi sınıfına bir dizi tâvizin verilmesi kararlaştırıldı. Bir yandan da, tekellere satılmış bilim adamları, kapitalizmin artık kökten değiştiğini, halkın yönetime katılmakta olduğunu, işçilerin fabrikalara ortak olduğunu ilân etmekteydiler.

İki savaş arasında, açıktan açığa işgalcilik, faşistlerin işi olmuştu. İtalya, Almanya ve Japonya, dünya çapında «yayılmak» üzere hazırlandılar ve işi eyleme döktüler. Ötekiler ise, bu «mâsumane teşebbüse» karşı koydular. Oysa ne İtalya, ne Almanya, ne de Japonya, tekelci kapitalizmin kurallarının bir santim bile dışına düşmemişlerdi. Askeri işgal, İngiltere'nin, Fransa'nın, Amerika'nın yapmadığı bir şey değildi ki.. Ama demokratik (!) ülkeler, eski yoldaşlarının, nüfuz bölgelerinden başka, kendi yaşadıkları yerlere de göz dikmesini hoş karşılamadılar. Faşizme karşı savaş açıldı.

Almanya ile saldırmazlık paktı imzalamasına rağmen, Nazilerin topraklarına saldırması üzerine Sovyetler Birliği de savaşa katıldı.

Faşizm altı yıllık bir savaştan ve otuz milyondan fazla ölü verildikten sonra yenildi.

Emperyalizm bir bukalemundur :

İkinci savaşın sonunda ayakta kalan ülkelerin en sağlamı Amerika idi. Silâh satışları sayesinde, olağanüstü bir iktisâdi güce erişmiş, ayrıca savaş sırasında «demokrasinin kurtarıcısı» rolünü pek iyi oynadığı için siyasal bir güç de kazanmıştı. Ama dünyanın geri kalan kısmının manzarası, Amerika için hiç de gönül ferahlatıcı değildi.. Batı Avrupa ülkelerinin burjuva sınıfı, istilâcılara ve kendisine karşı özgürlük savaşı veren emekçilerin karşısında güçsüz kalmış, Doğu Avrupa ülkeleri de birbiri ardından sosyalist rejimler kurmaya başlamışlardı. Sömürgelerde bağımsızlık kıvılcımları parlamıştı ve doğuda Çin kurtuluş savaşı zafere doğru koşuyordu.

İşte, Amerika'nın dünya imparatorluğunu kurmaya başlaması bu döneme rastlar. Aşağıda, bu imparatorluğun bugün aldığı şekli, bazan geriye dönüşler yaparak, bazan da tekelci kapitalizmin diğer temsilcilerinin marifetlerine değinerek incelemeye çalışacağız. Ancak, kanımızca, geri ülke halkları için asıl önemli olan, emperyalizmin kendilerine olan etkileridir. Bu yüzden, emperyalizmin kendi ülkesindeki işleyişi konu dışı bırakılacak, emperyalist üretim ilişkileri, sadece geri ülkeler açısından ele alınacaktır.

TÜSTAV

ELİNİ VERENİN KOLUNU KAPTIRDIĞI DİŞLİ :

Geri ülkelerin, emperyalizmle, iktisâdi, sosyal, siyasal ve askeri ilişkileri vardır ve bir bütün olarak bu ilişkileri oluşturan temel, iktisadidir.

Emperyalist üretim ilişkileri incelenirken söz konusu olabilecek en önemli özellikler şunlardır :

1. Geri ülkelerle emperyalizm arasında yapılan dış ticarette, fiyatlar sürekli olarak geri ülkelerin sattığı malların aleyhine dönmektedir.

2. Geri ülkelere gelen tekelci sermaye ve emperyalist devletlerin yardımlarının astarı yüzünden pahalıya malolmaktadır.

3. Dışa açılan geri ülkelerden emperyalist ülkelere sermaye ve yetişmiş insangücü kaçışı olmaktadır.

4. Emperyalizmle ilişki kuran ülkelerin üretim yapısı, emperyalizmin isteklerine göre ayarlanmakta ve geri ülkelerin önemli hammadde kaynakları emperyalizm tarafından soyulmaktadır.

5. Emperyalizm, geri ülkelerin bu çemberden kurtulmak için gösterecekleri devrimci çabaları önlemek için bütün tedbirleri almaktadır.

Dostlar alışverişte görsün

Bir ülkenin dışarıya sattığı malların fiyatlarını, dışardan aldığı malların fiyatlarına oranlarsak, o ülkenin ticaret haddini buluruz. Bu oranın düşmesi ya dışarıya satılan malların fiyatlarında bir düşüş olduğunu, ya dışardan satın alınan malların fiatlarında bir artış olduğunu, ya da her iki olayın da birlikte olduğunu gösterir.

Geri ülkelerin ticaret hadleri, petrol hariç, sürekli bir düşme eğilimi göstermektedir. Geri ülkeler, genellikle dışarıya hammaddeler, tarım ürünleri satarlar ve işlenmiş maddeler, sanayi malları alırlar. 1951 den 1961 e kadar, Asya, Afrika ve Lâtin Amerikanın dışarıya sattıkları malların fiyatları % 33,1 düşmüş, buna karşılık dışardan satın aldıkları malların fiyatları % 3,5 artmıştır. Bu ülkelerin dışardan getirdikleri makinelerin fiyatlarındaki artış ise % 31,3 tür.

Ticaret hadlerindeki bu düşüşlerin **en önemli** nedeni, geri ülkelerin pazarlık imkânlarının âdeta hiç olmayışıdır. Tekellerin sonsuz güçlerine karşılık, geri ülkeler aralarında anlaşıp ortak bir ticaret politikası gütme kararı bile alamamaktadırlar. Mallarını tekellere satmak için birbirleriyle yarışmakta, durmaksızın fiyat kırmaktadırlar.

Peki, ticaret hadlerinin her geçen gün biraz daha düşmesinin ne gibi etkileri olmaktadır?

1. Geri ülkeler, dış gelirlerini sabit tutabilmek için, fiyatı düşen mallarını daha fazla miktarda satmaya çabalamakta, bu fazlalığı üretmek için de, pekâlâ başka mallar üretmek için kullanabilecekleri kaynaklarını bu işe sarfetmektedirler.

2. İhracat gelirlerinin düşmesi, ülkenin toplam gelirine olduğu kadar, sahip olduğu döviz miktarına da azaltıcı etki yapar. Döviz kıtlığı yüzünden, dışardan getirilmesi zorunlu olan makinalar ve diğer sanayi malları getirilemez.

3. İthâlat ne kadar kısılırsa kısılsın, bir belirli düzeyin altına düşemiyeceği için, ülkelerin dış borçları artar. 1957-1960 arasında, geri ülkeler, ihracat miktarları arttığı halde, ticaret hadlerinin düşmesi dolayısıyla, ithâlatlarını aynı seviyede tutmayı başaramamışlar; ayrıca eski borçlarının kendiliğinden artışı dışında, dışarıya karşı yeniden 11 milyar dolar daha borçlanmışlardır.

Dikeni kendisinden büyük «gül»

Emperyalizmin parayla tutulmuş çığırtkanları, yabancı sermayenin, geri ülkelerin kalkınması için yararlı olduğunu iddia eder dururlar. Onlara göre, geri ülkelerde tasarruf edilmiş para olmadığı için, kalkınma sırasında gerekli olan yatırım fonları, yabancı sermaye tarafından sağlanabilir.

Ama bütün istatistikler, geri ülkelere giren yabancı sermayenin amortisman süresinin çok kısa olduğunu, ilk bir-iki yıldan itibaren, başta yatırılan sermayeden kat kat fazla miktarların ülke dışına çıkarıldığını göstermektedir.

Ayrıca, yabancı sermayenin geri ülkelerde elde ettiği kâr, tekelci üstünlüğünden doğar; yani yabancı şirketler, bu ülkelerde, örgütlenmemiş tüketicilere istedikleri fiyattan mal satabilirler; işçilerini, işsizleri işe almakla korkutarak, düşük ücretle çalıştırabilirler, birbirleriyle rekabet eden hammadde üreticilerinin ürünlerine istedikleri kadar düşük fiyat verebilirler.

Öte yandan, yabancı sermayenin herhangi bir alana yatırım yapması, o alana yatırım yapabilecek yerli sermaye varsa, onun yatırımını engeller. Yerli sermaye o alanda çalışma cesaretini gösterse bile, yabancı sermaye merkezdeki büyük tekelci gücüyle dampinglere girişerek, yerli sermayeyi alteder.

Kaldı ki, yabancı sermayenin ilgi gösterdiği alanlardaki üretim, genellikle ülke refahına pek az şey katar ve geri ülkelerin doğal kaynaklarını sömürmeye, tüketmeye yönelir.

Ne geliyor, ne gidiyor?

Yabancı sermayenin, girdiği ülkeden, «girdiğinden daha az çıktığı» pek görülen olaylardan değildir. 1946-1960 arasında Lâtin Amerika'daki doğrudan yapılan Amerikan yatırımlarının kârı 11 milyar dolardan fazladır. Bunun %82 si - ki 9 milyar dolar kadardır - dışarı transfer edilmiştir. Aynı süre içinde yapılan yatırım ise, dışarı götürülen kâr miktarının yarısından azdır: 4 milyar 440 milyon dolar.

Lâtin Amerika'ya **her yerden** gelen sermayelerin toplamı - yeniden yatırımlar dahil olmak üzere - 9,6 milyar dolar olduğu halde, Lâtin Amerika'nın başka ülkelere yaptığı transferler 13,5 milyar dolara ulaşmıştır.

1945-1958 arasında Afrika'ya yapılan Amerikan yatırımlarından Amerika'nın transfer ettiği net kâr - ya da biz ona «Afrika'ya attığı kazık» diyelim - 555 milyon dolardır. Sadece «yanki»lerin değil, Avrupalı «iyiliksever beyazların» da Afrika'ya «medeniyet» götürmek için yanıp tutuştuklarını düşünürsek, bu 555 milyon doların «birazcık daha» artacağını tahmin edebiliriz.

Bu soygunu sınırlamaya kalktığınızda, emperyalist sermaye çok ilginç kaçakçılık yöntemleri bulmaktadır: Yabancı teknisyenlere ve kadrolara verilen ücretler, bröve ve lisans karşılığı olarak transfer edilen paralar, çeşitli komisyonlar, şirket merkezinin giderlerine katılma payları birdenbire yükselivermekte, siz kara kara «yahu, ben bunların kârlarının dışarıya transfer edebilecekleri kısmını sınırlamıştım» diye düşünürken, belki de eskisinden daha fazla para dışarıya akmaya devam etmektedir.

Yardımın böylesine can kurban!.

1960 yılında emperyalizmin geri ülkelere yaptığı kamu yardımlarının toplamı 4 milyar 300 milyon dolardır ve bu yardımdan geri ülkeler de adam başına 3 dolar düşer. Bunun da bir doları aynı yıl içinde geri ödenir.

Geri ülkelerin ihracat gelirlerinin ortalama % 10 u her yıl bu borçların anapara taksidini ve faizlerini ödemeye ayrılmaktadır. Hindistan, ihracat gelirinin % 25 ini, eski borçların taksidini ödemek için kullanmaktadır. Brezilya'nın ihracat tutarının % 45 i 1962 yılında, dış borçların amortismanına gitmiştir.

Fakat asıl soygun, «bağlı krediler»le yapılmaktadır. Tekelci kapitalizm, vereceği kredileri, ya işine gelen projelerin gerçekleştirilmesi kaydına bağlamakta,, ya da o krediyle alınacak malların kendisinden alınmasını şart koşmaktadır. Amerikan askeri yardımlarının % 85 i gene Amerikan tekellerinden alınacak silâhlara harcanır. 1948-1958 yılları arasında, bütün Amerikan yardımlarının % 76,3 ü, iktisâdî yardımlara ayrılan paranın da % 68,1 i Amerika'dan satın alınan malara harcanmıştır.

Ayrıca, dünya deniz ulaştırmasının % 90 ı, tekelci kapitalizmin kontrolundadır ve ulaştırma tarifelerini diledikleri gibi yükseltmek de bu tekellerin elindedir. Geri ülkelerin ihraç mallarının % 85 i yükte ağır, pahada hafif mallar olduğuna göre, emperyalizm, atacağı kazığın ucunu ne kadar sivrilteceğine rahatça karar verebilmektedir. Öte yandan, Amerikan dış yardımlarında, malların en az % 50 sinin Amerikan bandıralı gemilerle taşınmasının şart koşulması gibi ilginç maddelere rastlanabilir.

Kaldı ki, Amerikan yardımının önemli bir kısmı da tüketim maddeleri şeklindedir. Bir İsveçli iktisatçı, dış yardımların, çok önemli ve rakamlarla ölçülemeyecek bir etkisinin, «batılı yaşayış tarzının ve tüketim alışkanlıklarının» yayılması olduğunu belirtmektedir.

Kim kime yardım ediyor?

Zaman zaman bazı ifşaatlar olur ve İsviçre bankalarında parası olan bazı kişilerden sözedilir. Her ne kadar verilen rakamlar ve adlar genellikle uydurma olursa da, geri ülkelerdeki sermayenin tekelci kapitalist ülkelere kaçma eğilimini gösterdiği için, bu haberler yabana atılmamalıdır. Geri ülke burjuvazileri, yüksek kârlar getirse bile, kendi ülkelerinde pek «huzurlu» ve «geleceğinden emin» olmadıkları için sermayelerini İsviçre bankalarına yatırmayı tercih etmektedirler. Bu vatandaşların» en büyük derdi ise, İsveçre bankalarının düşük faiz vermesidir.

Son zamanlarda, «daha düşük faiz» meselesine de bir çözüm yolu bulunur gibi olmuştur. Sözgelimi, Türkiye'den dışarıya kaçırılan paraların son bir iki yıldır yeni bir kişilik altında Türkiye'ye geldiğini ve yabancı sermaye muamelesi gördüğünü anlamak zor değildir.

İsviçre bankalarının verdiği % 2-3 arasındaki faizle yetinmeyen burjuvazi büyük vurgunlar vurmak üzere paralarını yeniden Türkiye'ye getirmekte bir sakınca görmemektedir. Öyle ya, gelen sermaye «yabancı sermaye» kanunundan yararlanacaktır, kısa vâdede Türkiye'nin düzeninin değişeceği de pek tahmin edilmemektedir. «O halde kaygılanmaya ne gerek var? Getirdiğimiz parayı nasıl olsa bir -iki yıl içinde fazlasıyla çıkartırız.»

«Siz yetiştirin, bize gönderin»

Tekelci kapitalizmin bazı ideologları, geri ülkelerin geri kalışlarını, bu ülkelerin ırk olarak yeteneksiz, geri zekâlı oluşlarına bağlarken, tekellerinin ve onların devletlerinin, geri ülkelerden gelecek beyinlere aşırı bir istek göstermesi ilginçtir. Her yıl binlerce yetişmiş ve değerli bilgilere sahip insan, geri ülkeleri terketmekte ve emperyalist ülkelere - özellikle Amerika'ya gitmektedir.

Bu olaya, «beyin göçü» adı verilmekte ve göç, bizzat tekelci kapitalizm tarafından teşvik ve idare edilmektedir. Vilyam A. Daglıs adlı bir ajan, İngiltere'den Amerika'ya yapılacak beyin göçünü yönetmektedir. Görevi bu olan ajanların birçok geri ülkede ağlarını kurduklarını tahmin etmek zor değildir. Bu türden ajanların arkasında ise Amerikan hükûmeti vardır. Amerikan Adalet Bakanı, her yıl genel kurmayın ve savaş bakanlıklarının isteği üzerine, yüzlerce kişiye uyrukluk belgesi verir. Amerika, 1965 de, yabancı göçmenlere karşı konulmuş eski sınırlamaları da kaldırmış ve bundan sonra Hindistan'dan 1750, Güney Kore'den 400 uzman Amerika'ya gelmiştir. Aynı ülkeler için, kayıtların kaldırılmasından bir yıl önceki rakamlar 54 ve 52 dir. Sadece 1967 de, Amerika'ya 5479 diplomalı mühendis, 1423 öğretmen ve profesör, 1623 muhasebeci, 4247 hemşire, 5252 teknisyen, ayrıca onbinlerce uzman işçi göçmen olarak girmiştir.

Bugün İngiliz sağlık örgütlerinde görevli bulunanların % 40 ını, Pakistan, Hindistan ve Antiller gibi ülkelerden gelen uzmanlar teşkil eder. Fransa'da birçok Togo'lu doktor ve öğretmen, 3500 tane yüksek öğrenimli Güney Viyetnamlı vardır.

Amerika'da çalışan doktorların % 28 i yabancıdır ve bunların % 90 ı da geri ülkelerden gelmiştir. Her yıl dünyanın çeşitli ülkelerinden Amerika'ya gitmek isteyen 18 bin doktor sınavlara katılmakta ve bunların yedi bini sınavları kazanmaktadır. Amerikan üniversitelerindeki fizikçilerin % 10 u İtalya'dan sağlanmaktadır.

«SÜREKLİ BAĞIMLILIK» NASIL SAĞLANIR?

Yukardan beri sözünü ettiğimiz emperyalist üretim ilişkilerinin sürdürülmesi, iktisâdî anlamda geri ve yapısal olarak **bağımlı** ülkelerin varlığına bağlıdır. Geri ve bağımlı ülkeler gurubunu, sürekli olarak bu durumda tutabilmenin yolları ise, dönemden döneme değişmekte ve geliştirilmektedir. Daha önce gördüğümüz gibi, askeri güç, bu konuda artık kullanışlı bir araç olmaktan çıkmış, ancak çok sıkışıldığı zaman baş vurulan bir yöntem olmuştur. Bu sıralarda geçerli olan yöntem «karşılıklı dostluk ve anlayış havası»dır!

Bu yöntemin başlıca özellikleri şunlardır:

1. Geri ülkelerin iktisâdi yapısı, **mutlaka** kendine yetersiz kılınmalı, gerek hammadde pazarları, gerekse mâmul mal pazarları, emperyalizmin isteklerine göre şekillenmelidir.

2. Bu ülkelerdeki insanlar açlıktan ölecek derecelere kadar yoksullaştırılmamalı, belirli bir tüketim seviyesinin altına düşürülmemeli ve böylece, tekelci kapitalizm, ürettiği malları satacak pazarlardan yoksun kalmamalıdır.

3. Geri ülkelerdeki yönetim, mümkün olduğu kadar tekelci kapitalizmin çıkarlarına dokunmayacak sınıfların elinde olmalıdır. Bu iş için biçilmiş kaftan, emperyalizmle işbirliği yapmadığı takdirde yaşaması mümkün olmayan geri ülke burjuvazileridir.

4. Bu mekanizmanın bozulmasına yönelmiş hareketler bütün imkânlar kullanılarak önlenmeli, bu konuda hiçbirşeyden çekinilmemelidir.

Kapıdan kovsan, bacadan giriyor :

Geri ülkelerin güçsüz ve dayanışmasız üretim yapılarını, bir macun gibi istediği şekle sokmak, emperyalizm için hiç de güç bir iş değildir. Geri ülke, gümrük ve kotalarla koruma tedbirleri alamıyorsa, sadece dış ticaret yoluyla ve kısa süreli dampinglerle işi halledivermek mümkündür. Yerli firmalar, dev tekellerin rekabeti karşısında ya yıkılırlar, ya da emperyalizmin kendilerine «yap» dediği işi yapmak zorunda kalırlar.

TÜSTAV

İthâlata karşı gümrük ve kotalarla kısıtlama yapılıyorsa, o zaman, «yabancı sermaye»ye iş düşer. Bu pazarlar, yerinde bir harekatla rahatlıkla ele geçirilir. Geri ülkede kurulacak bir fabrika, gümrük duvarını yıkmış sayılır.

Eğer yabancı sermayeye güçlük çıkarılıyorsa, ya da birtakım firma adları ülke halkının «hoşuna gitmemeye» başlamışsa, nasıl olsa bu tatlı kârlı firmayla ortaklık kuracak «işadamları» bulunur. Karma ortaklığın kuracağı işletme nasılolsa, yabancı bröveler, yabancı araç ve gereçler olmadan yaşıyamıyacağına göre, yabancı sermaye hisse bakımından azınlıkta kalmaya, hattâ sadece bir teknik yönetmenle temsil edilmeye bile razıdır. Bu haliyle karma yatırım, yeni sömürgeciliğin en sinsi uzantılarından biri olmaktadır.

En etkili silâhlardan biri : Mukayeseli maliyetler teorisi

Rikardo'dan beri dış ticaret ilişkilerinin hangi kurallara göre işlediğini açıklamak için, genellikle şunlar söylenmektedir: Her ülke, oransal olarak ucuza mallettiği malda uzmanlaşır ve böylece bütün mallar onları en ucuza maledebilecek ülkeler tarafından üretilmeye başlar. Bu ilkeye göre yapılacak dış ticaret, hem tek tek ülkeler için, hem de dünya bakımından, en yüksek refahı sağlar.

Aslında, teorinin mantığı çok güçlüdür. Fakat en önemli eksiği, dünyadaki milletleri, birbiriyle hiç çıkar çatışması olmayan eşit birimler olarak alması ve dış ticaret ilişkilerinde de tam rekabet koşullarının geçerli olduğunu varsaymasıdır.

Bu teori, uzun yıllar, emperyalizm tarafından, geri ülkeleri bağımlı halde tutmak için kullanılmıştır. Ya dünyadan habersiz oldukları için, ya da emperyalizme satıldıkları için, bir sürü iktisatçı, geri ülkelerin bu teoriye göre ve üretiminde bol emek faktörünün kullanıldığı tarım ürünleri alanında uzmanlaşmalarını sürekli olarak tavsiye etmişlerdir. Bu teorinin tam tersine hareket eden ilk ülke Sovyetler Birliği olmuş ve en ileri teknolojiyle, geniş - çaplı firmalarla ağır sanayiini kurmuştur.

Bugün, geri ülkelerin büyük çoğunluğu bu teoriye uygun biçimde tek üründe uzmanlaşmışlardır, ama nedense (!) hepsinin hali de yürekler acısıdır. 1953-1954 yıllarında Pakistanın ihracatının % 78 ini kendir ve pamuk, Birmanya'nın ihracatının % 82 sini pirinç, Guatemala ihracatının % 90 ını kahve ve muz oluşturuyordu. 1962 de de, Brezilya ihracatının % 74 ü kahve, Bolivya'nınkinin % 60'ı kalay, Şili'ninkinin % 63 ü bakır, Kosta Rika'nınkinin % 60'ı muz, Nikaragua'nınkinin % 81 i kahve, Dominik'inkinin % 60'ı şekerdir.

Böyle tek ürünlü bir ihracat yapısı, hiç bir tekelci kapitalist ülkede görülmemektedir.

İşin içyüzü nedir?.

Marks, olayı şöyle açıklamaktadır: «Büyük endüstrinin kurulması yabancı ülkelerin sömürgeleştirilmelerine yol açar; bu ülkeler sanayici ülkenin ihtiyaçlarını karşılıyan hammadde kaynakları haline getirilirler.. Böylece başlıca modern endüstri merkezlerinin ihtiyaç ve çıkarlarına uygun bir uluslararası işbölümü doğar; dünyanın bir kısmı, esas itibariyle endüstriyel üretim alanı olarak kalan diğer kısmına hammadde sağlamak üzere, esas itibariyle tarımsal üretim yapan bir alan haline çevrilir.»

Osmanlı Devleti, İngiltere'nin fabrikaların tekeline yalnız başına sahip olabilmek için, diğer bütün ülkeleri sadece tarım ülkeleri haline getirmek isteğinden dolayı mahvedilmiştir.

Demek ki, esas mekanizma budur. Ve mukayeseli maliyetler teorisinin de görevi, bu işbölümünü haklı göstermektir.

Geri ülkelerin tarım ve hammadde ambarı olarak kalmasını sağlamak, yakın zamana kadar emperyalizmin başlıca meşgalesi olmuştur. Yirminci yüzyılın ikinci yarısına girildiğinde, sömürge ve bağımlı ülkelerin sınâi üretimlerinin, dünya sınâi üretimine oranının sadece % 5 olması anlamlıdır. Sömürme, geri ülkeler tarım ve hammadde ambarı olarak kaldıkça, rahatça yürütülmektedir. Ortak Pazar'a alınan onsekiz Afrika ülkesinin, birtakım ihracat kolaylıklarından yararlanacakları ve böylece ihracatlarını arttıracakları söylenmişti. Anlaşmadan itibaren üç yıl içinde onsekiz ülkenin toplam ihracatı % 17 arttığı halde, Avrupalı tekelerin bu ülkelere yaptığı satışlar % 37 artmıştır. Gümrük kolaylıklarından kim yararlanmış dersiniz?

Tezgâhlanan yeni oyun

Bugün, taktik biraz değişmiş, fakat özünden birşey kaybetmemiş tir. Emperyalizm, «eh, artık sizin sanayileşme vaktiniz geldi» demektedir. Kastedilen, **elbette,** büyük ve ağır sanayi değildir. Geri ülkeler sermayeleri olmadığı için, küçük ve hafif sanayii kurmalı, geri ve emek-yoğun teknikler kullanmalı, fakat **zinhar** kendilerinde neden se pek kıt olan sermayeyi öyle pek fazla kullanmamalıdırlar! Hem, batılı ülkeler aynı yoldan geçmemişler midir? İşte aynı yol açıktır, nurlu ufuklar görünmektedir!

Aslında, bütün bunlar, «sakın ha, kalkınıp bize yetişeyim deme-

yin» anlamına gelir. Ama, gene de, emperyalizmin, böyle bir taktik değişikliğine gitmesi önemli bir olaydır. Bu değişikliğin sebepleri başlıca şöyle açıklanabilir:

1. Siyasal bağımsızlıklarına kavuşan eski sömürgeler, kendi öz sanayilerini kurmak ve adlarının başında bir leke gibi duran, «tarım ülkesi» sözünden kurtulmak istemektedirler. Bu haklı ve güçlü istek, ancak küçük sanayi gibi bir çıkmaz yola saptırılarak durdurulabilir.

2 — Sanayi ile tarım arasındaki sınır gittikçe belirsiz hale gelmekte, salt tarımla uğraşan bir ülke düşünmek imkânsızlaşmaktadır. Emperyalizm, en azından «saçmalamamış» olmak için, «buğday yetiştirin» yerine «makarna yapın» demek zorundadır.

3. Tekelci kapitalizm, kendisi daha karmaşık üretim tekniklerine dalmakça, küçük sanayi ya da tüketim malları sanayii ile başkalarının uğraşmasını fazla sakıncalı görmemiştir. Hele bu uğraşma, hiçbir zaman maliyetleri düşüremiyecek olan geri tekniklerle olursa.

4. Ayrıca, emperyalizm, uzun vadeli hesaplara girişmektedir. Kendi ürettiği malara karşı talep, geri ülkelerin satınalma gücü ile belirlenmektedir. Oysa, sürekli olarak açlığa ve yoksulluğa sürüklenen bir ülkenin talebinin giderek düşmemesi için de hiçbir sebep yoktur. Bu yüzden tarıma oranla işgücünün veriminin biraz daha yüksek olduğu, dolayısıyla emperyalizmin mallarına karşı talebin düşmesini önliyebilecek olan birtakım sanayiler kurulmasına izin verilmiştir.

5. Nihayet, emperyalizm, siyasal yönden yıkılmasını geciktirmek için, küçük sanayii, bir afyonlama aracı olarak kullanmak istemektedir. Yılda % 1-2 lik bir gelir artışı, geri ülkeler halklarını şimdilik uyutabilmektedir. Küçük sanayi, böyle bir «gerek ve yeter» artış için biçilmiş kaftandır.

Unutulmaması gereken, kurulan bu küçük sanayilerin, emperyalizmin kesin denetimi altında olduklarıdır. Ya ortaklık, ya siyasal baskı, ya da kuruluş ve işleyiş için gerekli üretim araçlarının tek satıcısı olma yoluyla, bu ölü doğmuş sanayiler üzerinde kesin bir egemenlik kurulmuştur.

Demek ki, emperyalizmin yeni tezini bir kez daha özetlemekte yarar vardır: «Geri ülkeler, tarım ve sanayi arasında dengeli bir yatırım politikası gütmeli, sanayide yapacakları yatırımları da küçük çaplı fabrikalarda, emek-yoğun geri tekniklerle yapmalıdırlar. Bu ülkeler, katiyen büyük-çaplı ağır sanayie yönelmemeli, bu ihtiyaçlarını, büyük devletlerden yapacakları ithâlatla karşılamalıdırlar.» Alın

size, uygulandığı takdirde, emperyalizmin uzun bir süre daha yaşamasını sağlıyacak bir formül!

Her derde devâ

1948-1961 arasında Amerikan dış yardımını yönetenlerden D.A. Fitzcerald, Amerikan yardımının geri ülkelerin kalkınması için verilmediğini, amacın sadece «kısa vâdeli siyasi buhranları karşılamak» olduğunu belirtmektedir.

Fransa'nın yaptığı yardımların başlıca amaçlarından biri yeni bağımsızlığa kavuşmuş ülkelerin yönetici zümrelerini avlamak ve gözünü boyamak ya da lüks düşkünlüklerini gidermek, «saygılı bir gurubun» işbaşında bulunmasını sağlamaktır. Bu yardımlar, emperyalist sömürmeyi saklayan bir sis bulutu ve sömürünün pekişmesi için verilen bir çeşit âşârdır.

Emperyalizmin en namuslu (!) ideologlarından biri olan Higgins, yardım konusunda şunları söylemektedir: «Amerika Birleşik Devletleri gibi bir ülke, ekonomik ve politik hedeflerini, yardımlara elbette karıştırmalıdır. İdeal olan, bunun farkedilmemesidir. Ama eğer Amerikan politikası gerektiriyorsa, Amerikancı hükûmetlerin işbaşına getirilmesi bile haklı olabilir.»

Fakat daha uzak görüşlü yazarlar. - F. Benham gibi- Amerikan yardımının resmen, «komünizme karşı savaş»'a katılmak, kapitalist olmayan yoldan kalkınmaya teşebbüs etmemek ve yerli ağır sanayii kurmaktan vazgeçmek gibi kayıtlara bağlanmamasını, fakat sadece bu yolda **tedbirli tavsiyelerde bulunulmasını** salık vermektedirler.

Bir başka «uzak görüşlü» Yucin Steliy ise şu gerçeği farketmiş görünmektedir: «Komünist baskısını önlüyoruz diye, halka karşı ya da dışa bağlı bir hükûmeti desteklersek, dünyadaki durumumuza büyük zarar veririz.» Nitekim Amerika, Yunan cuntasına yardım ederek, en has dostlarının gözünden bile düşmektedir.

AID, yayınladığı «Yardım Rehberi El Kitabı»nda aynen şunları söylemektedir: «... meselelerde karşılıklı anlayışla işbirliği yapan (...) bir hür milletler topluluğu yaratmak için dış yardım bir araçtır. (...) Az gelişmiş ülkelerin gelişmesi, kendi başına bir amaç değil, fakat birçok ülkede bağımsızlığın korunması ve komünist olmayan hür toplumların kurulması için ekonomik refahta **bir miktar** gelişme elzem olduğundan, Birleşik Devletler politikası için önemli bir araçtır».

Demek ki Amerikan yardımının amaçlarını şöyle özetliyebiliriz:

1. Emperyalizmin siyasi ve ekonomik durumunu geri ülkelerde sağlamlaştırmak,

2. Ekonomik bağımsızlık kurmalarını önlemek,

3. Halka karşı rejimleri işbaşında tutmak ya da gerici güçleri ilericilere karşı desteklemek,

4. Bu ülkelerin emperyalist askeri bloklara girmelerini garantiye almak.

5. Genç devletlerle sosyalist kampın ilişkilerini bozmak.

Köpek sahibini ısırmaz

Harekâtın önemli bir yanı da, «emperyalizme yürekten ve mideden bağlı bekçi köpekleri» yetiştirmektir. Bunlar, iyice yetiştirildikten sonra en stratejik noktalarda görev alırlar. Üniversiteler, bakanlıklarda önemli mevkiler, siyasi parti başkanlıkları, istihbarat servisleri, bu bekçi köpekleri için en elverişli yerlerdir. Sözgelimi, Bolivya'nın içişleri bakanı Antonyo Arguedas, bir C.I.A. ajanı idi. Arguedas'ın söylediğine göre, Lâtin Amerika'da bütün bakanlıkların bünyesi C.I.A. ajanları ile doludur. Ayrıca resmen ajan olmayıp da emperyaliz,me «gönül bağlamış» nice «bilim adamı» geri ülkelerin üniversitelerinde, içi geçmiş ithâl malı teorileri genç zihinlere sokmaya çalışmaktadırlar. Bu «bilim adamları»nın önemli bir görevi de marksist teori'yi yanlış anlatmak, Marks'a «söylemediği sözleri söyletmektir.»

Yalan Söylemek Zor mu?

Dünyadaki haber ajanslarının büyük bir çoğunluğu emperyalizmin kontrolundadır. Emperyalizmin duyulmasını istemediği haberler duyulmaz ve akla hayâle gelmeyecek yalanlar da bu ajanslar aracılığıyla yayılır. Sözgelimi, UPI adlı Amerikan ajansının Viyetnam'daki şubesi, emperyalizmin hoşuna gitmeyen bazı haber ve resimleri yayımlamaya başlayınca, merkez tarafından kapatılmıştır. Daha geçen yıl, emperyalizmin ajansları, Sovyetler Birliği'nin boğazlar konusunda söz sahibi olmak istediğine dair bir balonu uçurmuş, fakat ertesi günü haberin yalanlanması üzerine, yüzleri bile kızarmamıştı.

Kapitalizmin sonu geldi mi?

En geniş anlamıyla kapitalizm, **objektif olarak,** dünya tarihindeki

görevini yerine getirmiş ve dönemini artık doldurmuştur. Teknolojik seviyeyi yükselterek sınıfsız topluma geçişi sağlayabilecek koşulları yaratmış ve böylece kendi mezarını kazmıştır. Ayrıca, üretimin **toplumsal** karakteri, aşırı işbölümü ve uzmanlaşma ile sonuna kadar vardırılmış, üretim araçlarının mülkiyeti ise az sayıda dev tekellerin elinde toplanarak, iyice **bireyselleşmiştir.** Başka bir deyişle, üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki çelişme, kesin bir zıtlık olmuştur.

O halde kapitalizm, **neden** hâla yaşamaktadır?

Bu sorunun karşılığını doğru verebilmek, belki de bu gün dünyanın en önemli sorunudur ve «kapitalizmin **nasıl** tasfiye edilebileceğini» de açıklamaya yardım edecektir.

Her ne kadar bu yazının amacı, bu soruya tam bir karşılık vermek değilse de, yukardan beri anlattıklarımız, cevabın bir kısmını oluşturmaktadır.

Kapitalizmin, «âkibetini geciktirmek« için yaptıklarını şöyle sıralıyabiliriz:

1. Kapitalist üretimdeki anarşiyi ortadan kaldırmaya yönelmiş dev tekeller kurulmuş; bunlar, sıkı ve plânlı bir bütünleşmeye doğru yol almışlardır.

2. Fazla üretim buhranları, çok büyük çapta askerî masraflar ve geri ülkelere sadakalar vererek kontrol altına alınmıştır.

3. Çığ gibi gelişen teknoloji, «üretim araçlarının sürekli olarak yenilenmesi» gibi bir olaya yol açmış, bu ise kapitalist ekonomiye hızlandırıcı bir güç vermiştir.

4. Korkunç bir reklâm kampanyası ve bütün kütle haberleşme araçlarının seferber edilmesiyle, insanlarda sun'i ihtiyaçlar yaratılmış, «tüketim için tüketim» yapan bir toplum kurulmuştur. Bu olayın talebi arttırıcı etkisi kadar, yenilikler yoluyla doyum sağlamak şeklinde psikolojik etkisi de olmuştur.

5. Kapitalizm, çabalarının büyük bir kısmını, «siyasal hedefli beyin yıkama»ya ayırmış ve kütlelerin düşüncesi en sinsi ve gizli yollarla baskı altına alınmıştır. Bu konuda, en akla gelmeyecek yalanlar, en ünlü - siz onu «en çok şişirilmiş» diye okuyun - bilim adamlarının ağzından söyletilmiştir. Korkunç gidişin zorunlu sonucu olarak ortaya çıkan «asker-sanayici» işbirliği sayesinde dünyanın en belâlı faşizmi kurulmuş ve bu ejderha kendisini «hürriyet müdafii»

diye adlandırmıştır. Bu korkunç «asker-sanayici» ortaklığı, Viyetnam'da yürüttüğü dünyanın en vahşi ve aşağılık saldırısını haklı göstermek için bile satılık bilim adamları (!) bulmuştur.

Bütün bunların yürütülmesi için, dünya çapında bir egemenlik çevresinin bulunması zorunludur. Bu korkunç mekanizma ancak böyle bir alanda işletilebilir. Ve işte yeni sömürgeciliğin önemi de burada ortaya çıkar. Görünüşe bakılırsa kapitalizm, ancak bu dünya sisteminin bozulmasıyla yıkılacaktır. Son yüzyılın tarihinin gösterdiği gelişme budur. O halde tek cümleyle söylemek gerekirse, **kapitalizmi kesin olarak tasfiye edebilecek tek davranış, bütün dünya halklarının kapitalizme ve yeni sömürgeciliğe karşı ortak ve bilinçli hareketleri olabilir.**

TÜSTAV

KAYNAKLAR

Bu yazıda geçen olaylar ve veriler hakkında, daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler, aşağıdaki kaynaklara başvurmalıdırlar. Bu kaynakların bir kısmı,, marksist görüşle yazılmamıştır; fakat gerek emperyalizmin kendi ağzından kendi marifetlerini dinlemek, gerekse burjuva bilim adamlarının bile saklamayı başaramadığı bazı gerçekleri görmek bakımından bu kaynakları okumak da yararlı olabilmektedir.

Alexander, Robert J., **İktisâdi Kalkınmanın Esasları,** çev. Arif T. Payaslıoğlu, TMGT yayınları, Ankara, 1964.

Arzumanyan, A., **Dünya Kapitalizminin Bugünkü Buhranı,** çev. Orhan Suda, Sol Yayınları, Ankara, 1966.

Baran, Paul A. - Sweezy, Paul M., **Monopoly Capital,** Pelican Book, Suffolk, 1968.

Bauer, P.T. - Yamey, B.S., **The Economics of Underdeveloped Countries,** James Nisbet and. Co. Ltd. and the Cambridge University Press, London, 1957.

Bengül, Nejat, **İktisâdi Gelişme İçin Yatırım Kriterleri** S.B.F. Dergisi'nden ayrı baskı, Cilt XI No. 3. (1956).

Bettelheim, Charles, **Sosyalist Plânlama,** çev. Kenan Somer, Evren Yayınları, İstanbul, 1965.

Brahmananda, RR., **Agricultural versus Industrial Development,** H.S Ellis (ed), Economic Development for latin America, St. Martin's Press Inc., New York, 1960.

Bryce, Murray D., **Industrial Development,** McGraw Hill Book Company, Inc., New York, 1960.

Bulutay, Tuncer, **Mukayeseli Masraflar Teorisi Üzerine,** S.B.F. Dergisi, Cilt XXI, No. 3 (Eylül 1966), s. 37-50.

Chenery, Hollis B., **Mukayeseli Üstünlük ve Kalkınma Politikası,** çev. Fikret Görün, «İktisâdi Kalkınma-Seçme Yazılar» içinde, ODTÜ yayını, İstanbul, 1966, s. 206-241.

Chernyak, Y., **Advocates of Colonialism,** translator from Russian Taras Kapustin, Moscow, 1968.

Fuentes, Carlos, **A.B.D.nde Yasaklanan Bir Yazı,** çev. Ahmet Angın, «Yağma Edilen Kıt'a: Lâtin Amerika» içinde, 27 Yayınevi, İstanbul, 1965.

Goodman, Seymour S., **Dış Ticaret ve Gelişme Hakkında Denemeler,** çev. Asaf Savaş Akat, İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1968.

Gott, Richard, **C.I.A. Ajanı Bir Bakan,** «The Guardian»'dan iktibas eden Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mart 1969, s. 3.

Haberler, Gottfried, **İktisâdi Kalkınma Teorisindeki Bazı Geçer Kavramlar Üzerinde Kritik Gözlemler,** çev. Cem Çakmak, «İktisâdi Kalkınma - Seçme Yazılar» içinde, ÖDTÜ yayını, Ankara, 1966, s. 195—205.

Hulûsi, Şerif, **İktisâdi Buhran ve Monopoller,** Ataç Kitabevi, İstanbul, 1965.

Jaleé, Pierre, **Yoksul Ülkeler Nasıl Soyuluyor?,** çev. Selâhattin Hilav, Yön Yayınları, İstanbul, 1965.

Johnson, Paul, **Yağma Edilen Kıt'a : Lâtin Amerika,** 27 Yayınevi, İstanbul, 1965.

Krasscwski, Andrzej **Principles of American Aid,** Indian and Foreign Review, Vol. V, No. 24 (Ocboter 1, 1968).

Küçükömer, İdris, **Gelişmiş ve Azgelişmiş Ülkelerin İlişkileri Üzerine,** İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1966.

Küçükömer, İdris, **İktisat İlkeleri Üzerine (Cilt II),** İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1967.

Lenin, V. I., **Emperyalizm,** çev. Erdoğan Başar, Sol Yayınları, Ankara, 1965.

Leontyev, Lev, **Fundamentals of Marxist Political Economy,** Novosti Press Agency Publishing Huse, Moscow, 1965.

Lewis, Arthur, **Sınırsız Emek Arzı ile İktisâdi Kalkınma,** çev. Metin Berk, «İktisâdi Kalkınma — Seçme Yazılar» içinde, ODTÜ Yayını, Ankara, 1966, s. 89 — 131.

Malawya, H.D., **Sovyetler Birliği ile Azgelişmiş Ülkeler Arasında İşbirliği,** çev. Selâhattin Hilav, Gerçek Yayınları, İstanbul, 1965.

Marx, Karl, **Kapital,** çev. Mehmet Selik, Sol Yayınları, Ankara, 1966 Kitap III. (Özellikle Yedinci Kesim)

Mehra, K.S., **Nations of the World Look to New Delhi,** Yojana, Vol. XII, No. 2 (February 4, 1968), New Delhi, s. 8-12.

Moussa, Pierre, **Birleşik Devletler ve Proleter Milletler,** çev. Ahmet Angın, 27 Yayınevi, İstanbul, 1966.

Myrdal, Gunnar, **An International Economy,** Harper International Student Reprint, Harper and Row and John Weatherhill, Inc, Tokyo. 1964.

M., L., **Latin America's Trade Problems,** New Times, No. 29 (July 24, 1968), Moscow.

Naci, Fethi, **Emperyalizm Nedir?,** Gerçek Yayınları, İstanbul, 1965.

Nkrumah, Kwame, **Yeni Sömürgecilik,** çev. A. Sarıca, Gerçek Yayınevi İstanbul, 1966.

Özgen, Hilmi, **Uluslararası Sermaye Akımı,** Cumhuriyet Gazetesi 6 Ocak 1969, s. 2.

Plassegues, A., **Az Gelişmiş Ülkeler ve Dış Ticaret,** çev. Fethi Naci, «Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm» içinde, F. Naci, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1965, s. 45 - 58.

Prebisch, Raul, **Development Decade Sags Down With Frustration,** Yojana, Vol. XII, No. 2 (February 4, 1968), s. 3 - 6.

Ramamurthy, K.S., **Aid Should Act as Spur to Self - Reliance,** Yojana, Vol XII, No. 2, (February 4, 1968), s. 29 - 31.

Röpke, W., **Zirâi Memleketlerin Sınâileşmesi,** çev. Hamit Çağıl, İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt II, No. 1, (1941), İstanbul.

Rubinsky, Y., **Brain Drain - İts Cause and Consequences,** Moscow News, No. 7/1968, (February 17, 1968), Moscow.

Schiller, Ronald, **Az Gelişmişlerden Çok Gelişmişlere Beyin Göçü.** çev. O. Türkay, Cep Dergisi, İstanbul, Yıl, II, No. 16 (Şubat), s. 3 - 8.

Serin, Necdet, **Türkiye'nin Sanayileşmesi,** S.B.F. Yayınları, Ankara, 1963, (özellikle Birinci Bölüm).

Shmelev, N.P., **Burjuva Kalkınma Teorilerinin Eleştirilmesi,** Yön Dergisi, No. 168 - 169. (Haziran 1966), İstanbul.

Singer, Hans W., **Sermaye Yatırımından Doğan Kazançların Yatıran ve Yatırılan Memleketler Arasında Dağılımı,** çev. Mehmet Selik, «İktisat Çevirileri» içinde, S.B.F. yayınları, Ankara, 1964.

Solodovnikov, **Afrika — Asya Ülkelerinin Ekonomik Gecikmesini Ortadan Kaldırmak İçin Gerekli İç ve Dış Şartlar,** çev. Selâhattin Hilav, «Sovyetler Birliği ile Azgelişmiş Ülkeler Arasında İşbirliği» içinde, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1965.

Stalin, Joseph, **Sosyalist Ekonominin Meseleleri,** çev. M. Kabagil, Sol Yayınları, Ankara, 1967.

Tuncer, Baran, **Milletlerarası İktisâdi Yardımlar ve Kalkınma Meselesi,** S.B.F. yayınları, Ankara, 1963.

Tuncer, Baran, **Türkiye'de Yabancı Sermaye Sorunu,** S.B.F. yayınları, Ankara, 1968.

Vernon, Raymond, **Amerikan Dış Politikasının Ekonomisi,** Amerikan Haberler Merkezi, (basıldığı yer ve yıl belli değil)

Welsh, David — Morris, George, **CIA : Vietnam'da Pasifikasyon ve Dünya İşçi Hareketleri,** çev. Ali Rüzgâr, Sol Yayınları, Ankara, 1969.

Wise, David — Ross, Thomas, **Görünmeyen Hükûmet : CIA,** çev. Ali Rüzgâr, Sol Yayınları, Ankara, 1966.

TÜSTAV